

Oczekiwania młodych dorosłych a zaangażowanie w bliskich związkach emocjonalnych

Adrianna Kaczuba*, Iwona Janicka

Instytut Psychologii, Uniwersytet Łódzki, Łódź

EXPECTATIONS AND COMMITMENT IN YOUNG ADULTS' CLOSE RELATIONSHIPS

The aim of this study was to analyze the structure of expectations and interpersonal commitment in non-marital couples of young adults. The study examined if there are differences in romantic expectations and commitment between men and women in dating and cohabitating relationships. The sample comprised 213 young adults dating their current partner for at least 5 months. The study used The Interpersonal Commitment Questionnaire (Janicka, Szymczak, 2017) and self-designed measure- The Expectations for the Partner Scale. The results of study showed that young men perceived their current partners more critically than women. On the other hand, women were more demanding for their ideal partners than men. There were no differences in expectations between young adults' cohabitating and non-cohabitating in their current relationships. The level of commitment was different for both dimensions of dedication but not for constraint.

Key words: expectations, commitment, close relationships, young adults

WPROWADZENIE

Zawieranie bliskich związków emocjonalnych, to rodzaj elementarnej potrzeby i źródło motywacji w życiu człowieka (Baumeister i Leary, 1995), którego znaczenie podkreśla się zarówno w odniesieniu do relacji romantycznych jak i tych występujących w grupach społecznych (Murray, Griffin, Rose i Bellavia, 2003). Posiadanie bliskich relacji emocjonalnych między przyjaciółmi lub małżonkami związane jest z większym poczuciem szczęścia oraz ma wpływ na szeroko rozumiane zdrowie oraz dobrostan człowieka (Myers, 2004). Co więcej, im bogatszy zasób doświadczeń wynikających z zawierania romantycznych związków, tym więcej rozwija się umiejętności, które są niezbędne do budowania bliskich relacji z innymi ludźmi (Furman, Schaffer, 2003).

Choć bliskie związki odgrywać mogą ważną rolę w całym życiu jednostki, to ich znaczenie uwidocznia się szczególnie w przypadku etapu, który tradycyjnie utożsamiany jest z wyborem życiowego partnera oraz rozpoczęciem życia rodzinnego – wczesną dorosłością (por. Havighurst, 1981; Gurba, 2002; Arnett, 2007).

BLISKIE ZWIĄZKI WSPÓŁCZESNYCH MŁODYCH DOROSŁYCH

Dorosłość kojarzona jest z czasem realizowania określonych zadań i podejmowania zobowiązań (Wojciszke, Doliński, 2008). Obecnie, intensywnym przeobrażeniem

ulega społeczne i naukowe postrzeganie jej początkowego etapu, czyli przypadającej między 18 a 35 rokiem życia, wczesnej dorosłości (Gurba, 2002; Wojciszke, Doliński, 2008, Arnett, 2007). Wydłużenie fazy pobierania nauki czy okresu zamieszkiwania z rodzicami (European Commission, 2009) spowodowało, że młodzi ludzie zyskali więcej czasu na dokonywanie wyborów związanych z funkcjonowaniem w roli dorosłego. Skupiając się intensywniej na własnych potrzebach i oczekiwaniach, młodzi dorośli zmienili także swój stosunek do relacji interpersonalnych i bliskich związków (Arnett, 2007).

Analizy naukowe wskazują, że obserwowane współcześnie przemiany form i wzorców rodziny oraz samych związków (Tyszkowa, 1990; Harvey i Pauwels, 1999) bazować mogą na wielu czynnikach. Wśród nich badacze wymieniają m.in.: utratę wiodącej roli aspektu ekonomicznego jako podstawy bliskich związków (Giddens, 1992), silniejszą potrzebę wyrażania indywidualności i autonomii (Kwak, 2014), a także transformacje dotyczące ról związanych z płcią (Liberska i Matuszewska, 2014).

W następstwie tych przemian, wśród par tworzonych przez osoby młode, popularne zaczęły być związki mające nieformalny charakter, np. kohabitacja (Janicka, 2014). Charakterystyczne dla tej formy związku jest współzamieszkiwanie ze sobą dwóch osób, które łączą utrzymywanie intymnych kontaktów ze wspólnym prowadzeniem gospodarstwa domowego (Szukalski, 2004; Janicka, 2006).

Jedną z zasadniczych zmian prowadzących do współczesnego rozumienia związków, stało się rozdzielenie, utrwalonego w świadomości społecznej oraz sferze kulturowej, powiązania między spotykaniem się dwojga ludzi

* Korespondencję dotyczącą artykułu można kierować na adres: Adrianna Kaczuba, Instytut Psychologii, Uniwersytet Łódzki ul. Smugowa 10/12, 91-433 Łódź.

adrianna.kaczuba@uni.lodz.pl

oraz zawarciem przez nich małżeństwa (Szarota, 2011). W konsekwencji, również wybór życiowego partnera zaczął być rozumiany w kategoriach autonomicznej decyzji, którą młode osoby najczęściej motywują silnymi, romantycznymi uczuciami wobec wybranka lub wybranki (Gurba, 2002). W społeczeństwach zachodnich zaowocowało to także pojawieniem się konstruktów jakim jest randkowanie (Goodwin, 1999), stwarzając młodym ludziom okazje do nawiązywania emocjonalnych relacji, które mogą być podstawą wzajemnego zaangażowania w stały związek (Turner i Helms, 1999).

CZYNNIKI ZNACZĄCE DLA BLISKICH ZWIĄZKÓW

Lepsze zrozumienie psychologicznego przystosowania ludzi jest możliwe dzięki analizie czynników znaczących dla romantycznych związków (Lemay i Venaglia, 2016), wśród których wyróżnić można oczekiwania wobec partnera. Powodzenie romantycznego związku zależy może bowiem od subiektywnego poczucia ich realizowania w bieżącej relacji (Vannier i O'Sullivan, 2017). Choć wyniki badań wskazują, że przy wyborze partnera ogromne znaczenia mają motywy bazujące na uwarunkowaniach ewolucyjnych, to jednak w kulturze zachodniej (w porównaniu z kulturą Wschodu) miłość stanowi podstawowe kryterium doboru partnerskiego (Buss, 1989; Levine i in., 1995). Równie ważne są też np.: stabilność emocjonalna czy niezawodność partnera (Buss i in., 2001). Istotne jest także odnośnienie się do wcześniejszych doświadczeń w bliskich relacjach emocjonalnych (Wojciszke, 2003). Utrudnieniem w poszukiwaniu partnera mogą być natomiast idealistyczne wyobrażenia miłości romantycznej wpływające na powstawanie wygórowanych oczekiwań względem związku i partnera (Galician, 2004).

Do czynników uznawanych obecnie za znaczące dla bliskich relacji przypisać można także zaangażowanie interpersonalne. Objawia się ono w sytuacji, gdy dany związek jest w pełni akceptowany przez jedno lub oboje partnerów, którzy wyrażają także chęć podtrzymania go w czasie (Rostowski, 1987). Interesującą koncepcję zaangażowania przedstawił Stanley i Markman (1992). Został w niej wyodrębniony wymiar nazwany oddaniem, jako rodzaj motywacji do budowania i wzmacniania związku, kierowania się potrzebami partnera lub po prostu chęć bycia ze sobą. Drugi z wymiarów zaangażowania nazwany został zobowiązaniem. Odnosi się on do sytuacji związanej z pozostaniem w związku ze względu na negatywne konsekwencje mogące wyniknąć z jego zakończenia (por. Janicka, 2014). Badania wskazują, że na zaangażowanie partnerów wpływać mogą m.in.: doświadczenia z rodziny pochodzenia (Wallerstein i Blakelee, 1989), jednostkowe uwarunkowania osobowościowe każdego z partnerów (Cambell i Foster, 2002) czy rodzaj związku, w którym pozostają osoby (Öztekin, 2016, por. Janicka, 2014).

Wydaje się zatem, że zaangażowanie interpersonalne może odgrywać znaczącą rolę w relacji diadycznej jako czynnik, który poddaje się świadomej kontroli człowieka.

Zdarzyć się może bowiem, że jako jedyny przyczynia się do pozostawania partnerów w danym związku (Wojciszke, 2003).

CEL BADAŃ

Przedmiotem prezentowanych badań jest analiza wybranych czynników, które mogą być znaczące dla bliskich związków tworzonych przez młodych dorosłych – oczekiwań wobec partnera i zaangażowania interpersonalnego.

W niniejszym badaniu sprawdzono, czy oczekiwania wobec partnera i zaangażowanie różnicuje płeć uczestników oraz podjęcie przez nich wybranej formy związku nieformalnego. Analizie poddano osoby z par randkujących i kohabitujących spotykające się z aktualnym partnerem od przynajmniej 5 miesięcy. Kryterium to uwzględniono na podstawie zróżnicowanego postrzegania własnego związku przez każdą z par. Stanowi ono także próbę przyjęcia jednego punktu w czasie, który umożliwiłby włączenie w jego ramy wyróżnionych form relacji z uwzględnieniem odmiennych ujęć definicyjnych związków nieformalnych (por. Janicka, 2014). W tym kontekście warto podkreślić, że w dotychczasowych badaniach najczęściej koncentrowano się na porównywaniu osób w związkach nieformalnych z osobami w związkach zalegalizowanych (por. np. Kamp-Dush, Cohan i Amato, 2003; Janicka, 2006), niewiele analiz poświęcając perspektywie dotyczącej wyłącznie osób w związkach nieformalnych.

W projekcie badawczym uwzględniono konstrukt zaangażowania, w którego skład wchodzi trzy wymiary, co jest nowym ujęciem tego zagadnienia na gruncie polskim (por. Janicka i Szymczak, 2017). Dotychczas słabo eksplorowanym był z kolei obszar analiz nad oczekiwaniami w związkach. Jak dotąd wykazano, że płeć różnicuje młodych dorosłych pod względem oczekiwań wobec partnera, a kobiety są bardziej wymagającą z płci (por. np. Buss, 1989; Kenrick i in., 1990), stąd podjęto próbę zbadania struktury oczekiwań młodych dorosłych wobec partnera oraz sprawdzenia ich znaczenia dla zaangażowania w związek. Oceniono również, czy oczekiwania młodych dorosłych wobec partnera różnicuje płeć oraz forma relacji. W badaniu testowane są także zależności między wymienionymi zmiennymi oraz ich wymiarami, w celu odniesienia uzyskanych wyników do problematyki powodzenia związków.

METODA

Do zbadania zaangażowania uczestników użyto Kwestionariusza Zaangażowania Interpersonalnego (KZI) Stanley'a i Markman'a, w polskiej adaptacji Janickiej i Szymczaka (2017). KZI pozwala na pomiar trzech wymiarów zaangażowania odnoszących się do wyróżnionych w teorii Stanley i Markman (1992) zobowiązania i oddania: 1) troska o samopoczucie partnera (zobowiązanie), wymiar odnoszący się do poczucia powinności pozostania w danym związku oraz do odczuć dotyczących opusz-

czenia go; 2) ważność związku (oddanie), wymiar dotyczący istotności znaczenia związku w życiu jednostki; 3) więź z partnerem (oddanie), wymiar koncentrujący się na bliskości i emocjonalności relacji z partnerem w danym związku. Badani odnoszą się do 19 twierdzeń na 7-stopniowej skali, od „zdecydowanie się nie zgadzam” do „zdecydowanie się zgadzam”. Metoda ta posiada zadowalające wskaźniki trafności i rzetelności (α -Cronbacha od .71 do .89).

W celu zbadania oczekiwań wobec partnera w romantycznej relacji stworzona została autorska metoda pomiaru kwestionariuszowego (Kaczuba, 2018). Przygotowano zestaw 35 autorskich twierdzeń, stanowiących behawioralne, emocjonalne i poznawcze wskaźniki oczekiwań wobec partnera. Twierdzenia te odnosiły się do różnych sfer funkcjonowania i dopasowania w romantycznym związku (np. „Mój partner ma podobny do mnie stosunek do posiadania dzieci”). Trafność twierdzeń zweryfikowało 11 niezależnych sędziów będących studentami IV i V roku psychologii. W wyniku ich oceny oraz badania pi-

lotażowego, ograniczono pulę twierdzeń wykorzystanych w badaniu do 24 pozycji.

Właściwości psychometryczne Skali do Badania Oczekiwań wobec Partnera (SBOP) zweryfikowane zostały w niniejszym badaniu na próbie młodych dorosłych ($N=213$; $K=66.2\%$; $M_{wiek}=22.65$; $SD=2.49$). Uczestnicy odnosili się do każdego z 24 twierdzeń określając w jakim stopniu opisane charakterystyki partnera są dla nich istotne. Badani zaznaczali swoje odpowiedzi na 4-stopniowej skali od „zdecydowanie nie” do „zdecydowanie tak”.

W celu sprawdzenia struktury SBOP, uzyskane dane poddano analizie statystycznej korzystając z programu SPSS 24. Miara KMO adekwatności doboru wyniosła .918, a test sferyczności Bartletta ($p<.0005$) wskazał, że macierz wariancji-kowariancji nie jest macierzą sferyczną, co pozwoliło na przeprowadzenie analizy czynnikowej. Zastosowano metodę głównych składowych z rotacją Oblimin z normalizacją Keisera wyodrębniając trzy wymiary w strukturze narzędzia (por. Tabela 1). Bazując na uzyskanych w ten sposób wynikach, z ostatecznej

Tabela 1
Ładunki czynnikowe poszczególnych pozycji Skali do Badania Oczekiwań wobec Partnera

Nr	Twierdzenie	Czynnik 1 Nastawienie do związku i partnera	Czynnik 2 Dopasowanie światopoglądu i wartości partnera	Czynnik 3 Charakterystyki zewnętrzne i umiejętności partnera
1	Ma podobną do mnie wizję związku (np. w kwestii zalegalizowania związku)	.75		
2	Ma podobny do mnie stosunek do posiadania dzieci	.79		
3	Ma podobny do mnie stosunek do używek		.56	
4	Ma podobne do mnie poglądy polityczne		.84	
5	Ma podobny do mnie stosunek do ryzyka (np. branie kredytów)		.61	
6	Ma podobny do mnie światopogląd (np. kwestie religii)		.70	
8	Ma podobny do mnie stosunek do zarządzania pieniędzmi		.41	
11	Imponuje mi swoją inteligencją	.59		
12	Kocha mnie	.88		
13	Wspiera mnie w trudnych momentach	.87		
14	Szanuje mnie	.90		
15	Jest atrakcyjny/a fizycznie			.73
17	Ubiera się odpowiednio do sytuacji			.77
18	Dobrze dogaduje się z moją rodziną			.74
19	Dobrze dogaduje się z moimi znajomymi			.68
20	Potrafi gotować			.77
22	Pomaga mi, gdy o to poproszę	.80		
23	Potrafi przyznać się do błędu	.62		
% wariancji		44.29		
rzetelność (α Cronbacha)		.92		

wersji narzędzia usunięto 6 twierdzeń. Przeprowadzone analizy wskazały bowiem na niskie ładunki czynnikowe tych pozycji testowych ($<.400$) oraz fakt, że związane były z więcej niż jedną z wyodrębnionych skal.

Do pierwszego wymiaru – Nastawienie do związku i partnera- zakwalifikowano 8 pozycji (α Cronbacha = .92). Twierdzenia te związane były z dopasowaniem wizji związku z partnerem, uczuciowością partnera oraz jego zachowaniami postrzeganymi jako umacniające związek. W skład drugiego wymiaru- Dopasowanie światopoglądu i wartości partnera – weszło 5 pozycji (α Cronbacha = .75) odnoszących się do podobieństwa partnera w zakresie poglądów oraz podejścia w różnych obszarach życia np. religii, używek czy zarządzania finansami. Trzeci wymiar – Charakterystyki zewnętrzne i umiejętności partnera – objął 5 pozycji (α Cronbacha = .84). Stanowiły one wskaźniki dla wybranych sprawności i umiejętności partnera (np. towarzyskich). Odnosiły się do tego, jak partnera radzi sobie w różnych sytuacjach, ale także do jego fizyczności. Strukturę czynnikową narzędzia i rzetelność skal prezentuje Tabela 1.

OSOBY BADANE

W badaniu uczestniczyło 141 kobiet oraz 72 mężczyzn ($N=213$) w wieku od 18 do 35 lat ($M=22.65$; $SD=2.49$), którzy spotykali się z obecnym partnerem/partnerką przynajmniej od 5 miesięcy. Wśród uczestników przeważały osoby mieszkające w mieście (84.5%) nad zamieszkującymi na wsi (15.5%). Większość badanych posiadała wykształcenie wyższe (67.1%) i pochodziła z rodzin pełnych (84.5%). Średni czas trwania związku badanych wynosił 31 miesięcy, a najdłuższy staż związku – 120 miesięcy. 46.9% badanych kohabitoowało z aktualnym partnerem – minimalny czas jej trwania to 1 miesiąc, a maksymalny 62 miesiące. Średni czas kohabitacji badanych wynosił 18 miesięcy.

PRZEBIEG BADAŃ

Dane do badania zbierane były drogą internetową w 2017 roku. Ogłoszenie o badaniu umieszczono na portalach społecznościowych, gdzie osoby zainteresowane uczestnictwem, poprzez kliknięcie w zamieszczony link, były przekierowywane na stronę z badaniem. W internetowej ankiecie wszyscy uczestnicy udzielali najpierw odpowiedzi na pytania dotyczące podstawowych danych demograficznych oraz ich związków romantycznych.

Następnie, badani uzupełniali: Kwestionariusz Zaanżawania Interpersonalnego (KZI) i Skalę do Badania Oczekiwań wobec Partnera, w kolejności: wersja obecny partner, a następnie wersja idealny partner. W oparciu o Skalę do Badania Oczekiwań wobec Partnera, zbadano bowiem także postrzeganie przez uczestników ich obecnego partnera. Zastosowanie kolejności, w której uczestnicy ustosunkowywali najpierw do twierdzeń SBOP dotyczących obecnego partnera, a następnie idealnego partnera, miało na celu minimalizowanie tendencji do przedstawiania obecnego partnera w bardziej korzystny

sposób, który mógłby uwidocznić się w sytuacji, gdyby badani najpierw proszeni byli o określenie cech idealnego partnera. Wersje były analogiczne¹ i różniły się wyłącznie instrukcją. Przy wersji dotyczącej obecnego partnera, badani opisywali go poprzez wskazanie stopnia zgodności jego cech z podanymi w twierdzeniach. Natomiast w przypadku idealnego partnera, uczestnicy deklarowali w jakim stopniu charakterystyka podana w twierdzeniu jest dla nich istotna u potencjalnego partnera.

Czas wypełnienia ankiety i obu kwestionariuszy wynosił około 10 minut, jednak żaden limit w tym zakresie nie był narzucony odgórnie.

WYNIKI

Porównano wyniki uzyskane przez kobiety i mężczyzn w poszczególnych obszarach oczekiwań wobec partnera. W przypadku postrzegania osoby, z którą badani tworzyli obecny związek, płeć nie różnicowała oczekiwań w sferach: nastawienia do związku i partnera, $t(148)=-.99$; $p>.05$; dopasowania światopoglądu i wartości w związku, $t(138)=-1.48$; $p>.05$; charakterystyk zewnętrznych i umiejętności, $t(139)=1.05$; $p>.05$. Natomiast oczekiwania wobec idealnego partnera różnicowały kobiety i mężczyzn w sferze dopasowania światopoglądu i wartości w związku, gdzie to kobiety ($M=3.20$; $SD=.59$) uzyskały wyniki wyższe od mężczyzn ($M=2.98$; $SD=.72$), $t(211)=2.44$; $p<.05$. Niezależne od płci były oczekiwania wobec idealnego partnera w sferach: nastawienia do związku i partnera, $t(152)=1.10$; $p>.05$; oraz jego charakterystyk zewnętrznych i umiejętności, $t(134)=.07$; $p>.05$.

W celu uzyskania szerszego obrazu oczekiwań prezentowanych przez młodych dorosłych w nieformalnych związkach, sprawdzono także zróżnicowanie w obrębie poszczególnych oczekiwań między płciami (Tabela 2). W przypadku oceny obecnego partnera, stwierdzono istotne różnice między kobietami ($M=3.20$; $SD=.82$) i mężczyznami ($M=2.85$; $SD=.96$) jedynie odnośnie przyznawania się do błędu, gdzie to mężczyźni postrzegali swoje partnerki jako mniej skłonne do takich zachowań, $t(125)=2.65$; $p<.05$. W pozostałych z wyróżnianych oczekiwań różnice statystyczne nie były istotne, a zatem postrzeganie obecnego partnera może być zbliżone w nieformalnych związkach młodych kobiet i mężczyzn.

Oczekiwania wobec idealnego partnera (Tabela 2) różnicował stosunek badanych do posiadania dzieci, którego podobieństwo z partnerem ważniejsze było dla kobiet ($M=3.70$; $SD=.63$), niż dla mężczyzn ($M=3.44$; $SD=.82$), $t(211)=2.47$; $p<.05$; i stosunek do używek, gdzie ponownie to kobiety ($M=3.44$; $SD=.73$) oczekiwały większego dopasowania z partnerem niż mężczyźni z partnerką ($M=3.06$; $SD=.99$), $t(211)=3.21$; $p<.05$. W pozostałych kwestiach, badani mężczyźni i kobiety nie różnili się istotnie. Zatem, mimo niewielu statystycznie istotnych różnic, można za-

¹ Przy analizie wyników SBOP dotyczących postrzegania obecnego partnera, uwzględniono te same skale, które otrzymano podczas analizy czynnikowej wersji metody dotyczącej oczekiwań wobec idealnego partnera.

Tabela 2
Oczekiwania kobiet i mężczyzn wobec idealnego partnera oraz ich postrzeganie obecnego partnera

Oczekiwania	Obecny partner			Idealny partner		
	Według kobiet	Według mężczyzn	Istotność różnicy	Według kobiet	Według mężczyzn	Istotność różnicy
Ma podobną do mnie wizję związku (np. w kwestii zalegalizowania związku)	3.32	3.25	–	3.63	3.54	–
Ma podobny do mnie stosunek do posiadania dzieci	3.24	3.28	–	3.70	3.44	$t=2.47$
Ma podobny do mnie stosunek do używek	3.16	2.97	–	3.44	3.06	$t=3.21$
Ma podobne do mnie poglądy polityczne						
Ma podobny do mnie stosunek do ryzyka (np. branie kredytów)	2.94	2.82	–	3.20	3.14	–
Ma podobny do mnie światopogląd (np. kwestie religii)	3.13	3.06	–	3.23	2.99	–
Ma podobny do mnie stosunek do zarządzania pieniędzmi	2.82	2.63	–	3.20	2.96	–
Imponuje mi swoją inteligencją	3.35	3.44	–	3.51	3.58	–
Kocha mnie	3.72	3.71	–	3.80	3.81	–
Wspiera mnie w trudnych momentach	3.65	3.58	–	3.80	3.78	–
Szanuje mnie	3.74	3.57	–	3.83	3.78	–
Jest atrakcyjny/a fizycznie	3.59	3.71	–	3.50	3.58	–
Ubiera się odpowiednio do sytuacji	3.38	3.56	–	3.45	3.44	–
Dobrze dogaduje się z moją rodziną	3.35	3.46	–	3.43	3.39	–
Dobrze dogaduje się z moimi znajomymi	3.25	3.26	–	3.41	3.33	–
Potrafi gotować	2.95	2.97	–	2.97	3.04	–
Pomaga mi, gdy o to poproszę	3.64	3.51	–	3.78	3.67	–
Potrafi przyznać się do błędu	3.20	2.85	$t=2.65$	3.58	3.38	–

uważyć, że mężczyźni oceniali swoje obecne partnerki bardziej krytycznie niż kobiety partnerów. Kobiety prezentowały jednak wyższe oczekiwania w stosunku do idealnego partnera.

W oczekiwaniach wobec idealnego partnera nie stwierdzono istotnych różnic między osobami kohabitującymi i niekohabitującymi: ani w sferze nastawienia do związku i partnera, $t(211)=1.40$; $p>.05$; ani dopasowania światopoglądu i wartości w związku, $t(211)=1.68$; $p>.05$; ani charakterystyk zewnętrznych i umiejętności partnera, $t(211)=.77$; $p>.05$. Taka sama sytuacja miała miejsce wobec postrzegania obecnego partnera, gdzie osoby kohabitujące i niekohabitujące uzyskały zbliżone wyniki w sferze nastawienia do związku i partnera, $t(211)=.32$; $p>.05$; dopasowania światopoglądu i wartości w związku, $t(211)=1.21$; $p>.05$; a także charakterystyk zewnętrznych i umiejętności partnera, $t(211)=1.75$; $p>.05$. Może to oznaczać, że wśród młodych dorosłych oczekiwania wobec partnera osób kohabitujących i niekohabitujących są podobne.

Wykonano także serię dwuczynnikowych analiz wariancji, uwzględniając w nich jako zmienną zależną kolejne wymiary zaangażowania. Pierwsza z analiz (zmienna zależna: zaangażowanie jako więź z partnerem), przeprowadzona w schemacie 2 (płeć: kobiety, mężczyźni) \times 2 (kohabitacja, brak kohabitacji) wykazała, że zarówno efekt

główny płci jak i efekt główny kohabitacji były nieistotne statystycznie. Nie stwierdzono indywidualnego wpływu wymienionych czynników na więź z partnerem, jednak efekt interakcyjny płci i kohabitacji, $F(1,209)=9.003$; $p=.003$; $\eta_p^2=.041$, był istotny statystycznie. W grupie osób kohabitujących, to mężczyźni ($M=6.01$; $SD=.16$) mieli wyższy poziom więzi z partnerem niż kobiety ($M=5.56$; $SD=.12$), zaś w grupie osób niekohabitujących, to kobiety ($M=5.77$; $SD=.11$) uzyskały wyższe wyniki niż mężczyźni ($M=5.39$; $SD=.15$). W odniesieniu do płci: wśród mężczyzn, grupą przejawiającą silniejszą więź z partnerem byli ci, którzy podjęli kohabitację ($M=6.01$; $SD=.16$) niż niekohabitujący ($M=5.39$; $SD=.15$). W grupie kobiet różnice były nieistotne statystycznie.

Druga z analiz (zmienna zależna: zaangażowanie jako ważność związku), przeprowadzona w schemacie 2 (płeć: kobiety, mężczyźni) \times 2 (kohabitacja, brak kohabitacji), również wykazała brak istotności efektu głównego płci. Istotny był natomiast efekt główny kohabitacji, $F(1,209)=4.192$; $p<.05$; $\eta_p^2=.020$, a zatem ważność związku była różna u osób kohabitujących ($M=5.96$; $SD=.11$) i niekohabitujących ($M=5.67$; $SD=.10$), gdzie wyższe wyniki uzyskały osoby w pierwszej z tych grup. Istotny był także efekt interakcji obu czynników, $F(1,209)=8.123$; $p<.005$; $\eta_p^2=.037$. W grupie osób kohabitujących z obecnym partnerem, ważność związku była wyższa u męż-

czyzn ($M=6.22$; $SD=.17$) niż u kobiet ($M=5.70$; $SD=.12$). Porównanie wyników obu płci wskazało także na występowanie zróżnicowania ważności związku w grupie mężczyzn, gdzie wyższe wyniki uzyskali kohabitujący z obecną partnerką ($M=6.22$; $SD=.17$) niż niekohabitujący ($M=5.52$; $SD=.16$). Wśród kobiet wyniki ponownie były nieistotne statystycznie.

Trzecia z dwuczynnikowych analiz wariancji (zmienna zależna: zaangażowanie jako troska o samopoczucie partnera), przeprowadzona w schemacie 2 (płeć: kobiety, mężczyźni) \times 2 (kohabitacja, brak kohabitacji) pokazała natomiast, że zarówno efekt główny płci, efekt główny kohabitacji oraz efekt interakcyjny między nimi były nieistotne statystycznie. Można zatem wnioskować, że w przypadku kohabitacji z obecnym partnerem zarówno u kobiet jak i mężczyzn, młodzi dorośli przejawiają podobny poziom zaangażowania jako zobowiązania do pozostania w aktualnej relacji.

Ostatnim krokiem było sprawdzenie korelacji między poszczególnymi wymiarami analizowanych zmiennych (Tabela 3).

DYSKUSJA

W niniejszym badaniu podjęto się sprawdzenia struktury oczekiwań wobec partnera prezentowanych przez młodych mężczyzn i kobiety w związkach nieformalnych (randkujących i kohabitujących), w odniesieniu do ich zaangażowania w romantyczny związek. Wyniki badania wskazały, że obszarem oczekiwań różnicującym płcie może być dopasowanie światopoglądu i wartości w idealnym związku, gdzie to dla kobiet bardziej istotne było dopasowanie ich potencjalnych partnerów niż dla mężczyzn – partnerek. Różnic międzypłciowych w oczekiwaniach nie zaobserwowano jednak w żadnej innej z wyróżnionych sfer dotyczących idealnego partnera, a także w żadnym z obszarów odnośnie postrzegania obecnego partnera, co pokazuje generalnie zbliżony poziom wymagań cechujący kobiety i mężczyzn w okresie wczesnej dorosłości. Wyniki te są spójne z wnioskami innych analiz (por. Levine i in., 1995; Buss, i in., 2001) oraz podkreślonym przez Wojciszke (2003, s. 95) szczególnym znaczeniem oczekiwań dotyczących "intymności i namiętności,

Tabela 3
Korelacje między wymiarami oczekiwań wobec idealnego partnera i postrzegania obecnego partnera a poszczególnymi wymiarami zaangażowania

		Idealny partner			Obecny partner		
		Nastawienie do związku i partnera	Dopasowanie światopoglądu i wartości partnera	Charakterystyki i zewnętrzne umiejętności partnera	Nastawienie do związku partnera	Dopasowanie światopoglądu i wartości partnera	Charakterystyki i zewnętrzne umiejętności partnera
Więź z partnerem (oddanie)	<i>r</i>	.170*	.150*	.050	.250**	.220**	.250**
	<i>p</i>	.011	.034	.436	<.001	.001	<.001
Ważkość związku (oddanie)	<i>r</i>	.200**	.200**	.100	.280**	.260**	.260**
	<i>p</i>	.003	.003	.136	<.001	<.001	<.001
Troska o samopoczucie partnera (zobowiązanie)	<i>r</i>	.100	.040	.010	.190**	.090	.070
	<i>p</i>	.141	.538	.882	.006	.202	.295

* $p < .05$, ** $p < .01$

Analiza korelacji *r*-Pearsona wskazała na występowanie istotnych statystycznie zależności między oczekiwaniami młodych dorosłych wobec partnera oraz poszczególnymi wymiarami zaangażowania. Zaobserwowane korelacje były jednak słabe lub bardzo słabe, dlatego aby ocenić prostoliniowość związków, sprawdzono wykresy rozrzutu każdej z istotnych statystycznie korelacji. Ta dodatkowa analiza pokazała, że żadna z zaobserwowanych korelacji między zaangażowaniem (wymiar: więź z partnerem, ważność związku, troska o samopoczucie partnera) a poszczególnymi wymiarami oczekiwań wobec idealnego partnera oraz postrzeganiem obecnego partnera, nie była zależnością prostoliniową.

ponieważ to właśnie ich istnienie decyduje o pojawieniu się trwałego zaangażowania się partnerów w związek”.

Szczegółowa analiza oczekiwań młodych dorosłych ujawniła natomiast, że generalnie, mężczyźni oceniali swoje aktualne partnerki bardziej krytycznie niż kobiety obecnych partnerów. Kobiety prezentowały natomiast wyższe oczekiwania wobec swoich idealnych partnerów. Można zatem przypuszczać, że mężczyźni mając mniejsze oczekiwania wobec idealnej partnerki mogą wiązać się z kobietami, które mniej im odpowiadają, co potwierdzają uzyskane w badaniu gorsze oceny ich obecnych partnerek. Z drugiej strony, kobiety stosując bardziej rygorystyczne kryteria selekcji do związku mogą być też

bardziej zadowolone z obecnego partnera, co potwierdzają wyniki wcześniejszych badań w tym obszarze (por. Kenrick i in., 1990).

Wyniki niniejszego badania rzucają też nowe światło na mało eksplorowaną problematykę oczekiwań osób podejmujących kohabitację z partnerem. Na podstawie tego badania można bowiem stwierdzić, że oczekiwania wobec idealnego partnera oraz postrzeganie obecnego partnera nie różniły się u osób kohabitujących i niekohabitujących. Brak istotnych różnic dotyczył wszystkich obszarów oczekiwań, stąd wnioskować można, że wymagania młodych dorosłych, zarówno w odniesieniu do obecnego związku jak i jego idealnej wersji, mogą być podobne bez względu na to, czy współzamieszkują oni z obecnym partnerem czy nie.

W przypadku zaangażowania interpersonalnego, nie zaobserwowano różnic międzyplciowych odnośnie wymiaru więzi z partnerem, co może oznaczać, że młodych mężczyzn i kobiety charakteryzuje zbliżone zaangażowanie rozumiane jako nasilenie motywacji do budowania i wzmacniania obecnego związku. Nie stwierdzono także różnic dotyczących więzi z partnerem w grupach osób kohabitujących i niekohabitujących, co może wskazywać, że młodzi dorośli podobnie angażują się w relacje z partnerem bez względu na to czy kohabitują w obecnym związku czy nie. Istotny był jednak efekt interakcji płci i kohabitacji, co wskazuje, że u osób kohabitujących i niekohabitujących występować mogą różnice międzyplciowe pod względem odczuwanej więzi z partnerem. W grupie osób kohabitujących, to mężczyźni mieli wyższy poziom więzi z partnerem, a w grupie osób niekohabitujących kobiety uzyskały wyższe wyniki. Wśród mężczyzn grupą przejawiającą silniejszą więź z partnerem byli podejmujący kohabitację. W grupie kobiet różnice były nieistotne statystycznie. Ważności związku nie różnicowała zaangażowania młodych kobiet i mężczyzn, jednak wymiar ten różnicował osoby kohabitujące i niekohabitujące. Dla młodych dorosłych kohabitujących z partnerem, związek był bardziej znaczący w perspektywie całego życia niż dla osób niekohabitujących. Tutaj również istotny był efekt interakcji płci i kohabitacji. Różnice międzyplciowe wystąpiły u osób kohabitujących z obecnym partnerem, gdzie ważność związku była wyższa u mężczyzn niż u kobiet. W grupie mężczyzn wyższe wyniki uzyskali kohabitujący z obecną partnerką. Wśród kobiet różnice ponownie były nieistotne statystycznie. Troska o samopoczucie partnera nie różniła się istotnie u młodych dorosłych ani w przypadku płci ani kohabitacji. Nie wystąpił także efekt interakcji między tymi czynnikami. Zatem w przypadku podejmowania kohabitacji przez młodych mężczyzn i kobiety, młodzi dorośli prezentowali zbliżony poziom poczucia pewności pozostania w danym związku i odczuć związanych z opuszczeniem obecnego partnera.

Warto podkreślić, że w dotychczasowych badaniach, silniejsze zaangażowanie w związek deklarowały kobiety (por. np. Fitzpatrick i Sollie, 1999; Vannier i O'Sullivan, 2017). Wyniki niniejszego badania sugerują natomiast,

że w okresie wczesnej dorosłości różnice międzyplciowe odnośnie zaangażowania się w romantyczną relację mogą być subtelne i odmienne dla różnych wymiarów zaangażowania interpersonalnego. Równie złożona wydaje się kwestia kohabitacji i zaangażowania młodych dorosłych. Stwierdzono bowiem różnice w wymiarach dotyczących oddania (tj. więzi z partnerem, ważność związku), a istotne wyniki odnosiły się przede wszystkim do interakcji z płcią, jednak podobnego zróżnicowania nie zaobserwowano względem zobowiązania do pozostania w związku (troska o samopoczucie partnera). Natomiast w badaniu Rhoades, Stanley'a i Markman'a (2012), podjęcie kohabitacji wiązało się ze wzrostem zaangażowania we wszystkich jego wymiarach (poświęcenie, przewidywane prawdopodobieństwo małżeństwa, przewidywane ograniczenia, przewidywane ograniczenia materialne). W badaniu tym efekt ten był jednak krótkotrwały. Dłuższa kohabitacja partnerów nie prognozowała ich wyższego zaangażowania w relację, zaś sami badacze podkreślili, że wzrost zaangażowania mógł być przyczyną podjęcia decyzji o zamieszaniu razem, a nie jej skutkiem.

W badaniu autorstwa Vannier i O'Sullivan (2017) niższy poziom zaangażowania związany był z sytuacją, gdzie aktualny związek oceniony był przez badanych jako plasujący się poniżej jego romantycznych oczekiwań. W obecnym badaniu, analiza korelacji między oczekiwaniami wobec partnera (uwzględniająca postrzeganie obecnego i idealnego partnera) a poszczególnymi wymiarami zaangażowania (więź z partnerem, ważność związku, troska o samopoczucie partnera), pokazała natomiast, że mimo występowania słabych korelacji między zaangażowaniem a oczekiwaniami wobec partnera, żaden z zaobserwowanych związków nie był zależnością prostoliniową. A zatem, to czy młodzi dorośli poważnie traktują obecny związek może nie być związane z tym jakie są ich wymagania wobec potencjalnych partnerów. Wydaje się także, że postrzeganie obecnego partnera również nie jest determinowane tym, na ile osoba angażuje się w bieżącą relację, lecz wpływ na to mogą mieć inne czynniki.

Wskazując natomiast na ograniczenia opisanego badania, należy zaznaczyć, że zaprezentowana w artykule Skala do Badania Oczekiwań wobec Partnera wymaga dalszej weryfikacji w oparciu o większą i bardziej zróżnicowaną wiekowo grupę osób badanych.

LITERATURA

- Arnett, J.J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? *Child Development Perspectives*, 1, 2, 68-73.
- Baumeister, R.F., Leary, M.R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 3, 497-529.
- Buss, D.M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12, 1, 1-49.
- Buss, D.M., Shackelford, T.K., Kirkpatrick, L.A., Larsen, R.J. (2001). A half century of mate preferences: the cul-

- tural evolution of values. *Journal of Marriage and Family*, 63, 491-503.
- Campbell, W.K., Foster, C.A. (2002). Narcissism and commitment in romantic relationships: An investment model analysis. *PSPB*, 28, 4, 484-495.
- European Commission, Eurostat (2009). Youth in Europe: a statistical portrait. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Fitzpatrick, J., Sollie, D.L. (1999). Unrealistic gendered and relationship-specific beliefs: Contributions to investments and commitment in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16, 6, 852-867.
- Furman W., Shaffer, L. (2003). The role of romantic relationships in adolescent development. W: P. Florsheim (red.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (s. 3-22). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Galician, M.L. (2004). *Sex, love, and romance in the mass media: Analysis and criticism of unrealistic portrayals and their influence*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Giddens, A. (1992). *The transformation of intimacy. Sexuality, love and eroticism in modern societies*. Stanford: Stanford UP.
- Goodwin, R. (1999). *Personal relationships across cultures*. London: Routledge.
- Gurba, E. (2002). Wczesna dorosłość. W: B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka. Tom 2* (s. 202-233). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Harvey, J.H., Pauwels, B.G. (1999). Recent developments in close relationships theory. *Current Directions in Psychological Science*, 8, 3, 93-95.
- Havighurst, R.J. (1981). *Developmental tasks and education*. New York: McKay.
- Janicka, I. (2006). *Kohabitacja a małżeństwo w perspektywie psychologicznej. Studium porównawcze*. Łódź: Wydawnictwo UŁ.
- Janicka, I. (2014). Związki kohabitacyjne. W: I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny* (s. 260-284). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Janicka, J., Szymczak, W. (2017). Kwestionariusz zaangażowania interpersonalnego – polska adaptacja metody. *Polskie Forum Psychologiczne*, 22, 2, 205-218.
- Kaczuba, A. (2018). *Samooceńca i oczekiwania młodych dorosłych a zaangażowanie w związek*. Nie opublikowana praca magisterska. Uniwersytet Łódzki, Instytut Psychologii.
- Kamp-Duch, C.M., Cohan, C.L., Amato, P.R. (2003). The relationship between cohabitation and marital quality and stability: Change across cohorts? *Journal of Marriage and the Family*, 65, 539-549.
- Kenrick, D.T., Sadatla, E.K., Groth, G., Trost, M.R. (1990). Evolution, traits, and the stages of human courtship: Qualifying the parental investment model. *Journal of Personality*, 58, 98-116.
- Kwak, A. (2014). Współczesny świat zmian – alternatywy dla małżeństwa. *Acta Universitatis Lodzianensis Folia Sociologica*, 51, 5-19.
- Lemay, E.P. Jr., Venaglia, R.B. (2016). Relationship expectations and relationship quality. *Review of General Psychology*, 20, 57-70.
- Levine, R., Suguru, S., Tsukasa, H., Jyoti, V. (1995). Love and marriage in eleven cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 26, 554-571.
- Liberska, H., Matuszewska, M. (2014). Modele funkcjonowania rodziny. Style wychowania. W: I. Janicka, H. Liberska (red.), *Psychologia rodziny* (s. 115-139). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Murray, S.L., Griffin, D.W., Rose, P., Bellavia, G.M. (2003). Calibrating the sociometer: the relational contingencies of self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 63-84.
- Myers, D.G. (2004). Bliskie związki a jakość życia. W: J. Czapiński (red.), *Psychologia pozytywna. Nauka o szczęściu, zdrowiu, sile i cnocie człowieka* (s. 204-234). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Öztekin, C. (2016). The importance and the potential predictors of the construct of commitment for the romantic relationships of young adults. *Elementary Education Online*, 15, 3, 1066-1075.
- Rhoades, G.K., Stanley, S.M., Markman, H.J. (2012). The impact of transition to cohabitation on relationship functioning: Cross-sectional and longitudinal findings. *Journal of Family Psychology*, 26, 3, 348-358.
- Rostowski, J. (1987). *Zarys psychologii małżeństwa*. Warszawa: PWN.
- Stanley, S., Markman, H. (1992). Assessing commitment in personal relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 595-608.
- Szarota, P. (2011). *Anatomia randki*. Warszawa: MUZA SA.
- Szukalski, P. (2004). Kohabitacja w Polsce. W: W. Warzywoda-Kruszyńska, P. Szukalski (red.), *Rodzina w zmieniającym się społeczeństwie polskim* (s. 49-74). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Turner, J.S., Helms, D.B. (1999). *Rozwój człowieka*. Warszawa: WSiP.
- Tyszkowa, M. (1990). Rodzina, doświadczenie i rozwój jednostki. Paradygmat teoretyczny badań. W: M. Tyszkowa (red.), *Rodzina a rozwój jednostki* (s. 13-37). Poznań: Zakłady Graficzne.
- Wallerstein, J.S., Blakeslee, S. (1989). *Second chances: Men, women, and children a decade after divorce*. New York: Ticknor and Fields.
- Wojciszke, B. (2003). *Psychologia miłości*. Gdańsk: GWP.
- Wojciszke, B., Doliński, D. (2008). Psychologia rozwoju człowieka. W: J. Strelau, D. Doliński (red.), *Psychologia. Podręcznik akademicki. Tom 2* (s. 95-293). Gdańsk: GWP.
- Vannier, S.A., O'Sullivan, L.F. (2017). Passion, connection, and destiny: How romantic expectations help predict satisfaction and commitment in young adults' dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 34, 2, 235-257.